

The impact of foreign immigration on Iran's national security

Elaheh Sadeghi*   Mohammad moein Taheri**

Abstract

One of the important issues in the field of migration of foreign nationals is its connection with various aspects of security. The migration of these people can have numerous security consequences for the destination countries. Iran is no exception to this rule and in recent years, it has welcomed various groups of migrants, the majority of whom are Afghan nationals. This trend has intensified, especially in the last four decades, and has affected various aspects of Iran's security. Accordingly, the present study seeks to answer the question of what impact has the migration of Afghan nationals had on Iran's national security? To answer this question, Buzan's cargo security theory and the Delphi method - Shannon technique were used, and the views of 25 experts on the subject were collected. The research findings indicate that the most important impact of Afghan migration on Iran's national security is the "economic" impact, followed by the "social", "political", "cultural", and "environmental" impacts, respectively. Also, according to experts, "increased unemployment", "spread of crime", "increased terrorist activities" and "expanded marginalization" are the four most important effects of Afghan immigration on Iran's national security.

Keywords: Immigration, Nationals, Afghanistan, National security, Iran.

---

* Assistant Professor Department of Political Science, Tarbiat Modares University, Tehran, I.R.Iran (Corresponding author).

E-sadeghi@modares.ac.ir

0009-0003-9208-8854

** Master's degree in Political Science, Tarbiat Modares University, Tehran, I.R.Iran.

Moein.taheri@modares.ac.ir

0009-0001-8534-5045

دو فصلنامه علمی «دانش سیاسی»، مقاله پژوهشی، سال بیستم و یکم، شماره دوم (پیاپی ۴۲)، پاییز و زمستان ۱۴۰۴، صص. ۳۸۷-۴۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۵/۱۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۰۲

مقاله برای بازنگری به مدت ۴۰ روز نزد نویسندگان بوده است.

تأثیر مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت ملی ایران

الهه صادقی* محمد معین طاهری**

چکیده

یکی از مسائل مهم در حوزه مهاجرت اتباع خارجی، ارتباط آن با ابعاد مختلف امنیت است. مهاجرت این افراد می‌تواند پیامدهای امنیتی متعددی را برای کشورهای مقصد به دنبال داشته باشد. کشور ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست و در سال‌های اخیر، پذیرای گروه‌های مختلف مهاجران بوده که بخش عمده‌ای از آن‌ها را اتباع افغانستان تشکیل داده‌اند. این روند به ویژه در چهار دهه اخیر، شدت گرفته و ابعاد مختلف امنیت ایران را تحت تأثیر قرار داده است. بر این اساس، پژوهش حاضر درصدد پاسخگویی به این پرسش است که چه تأثیری مهاجرت اتباع افغانستان بر امنیت ملی ایران داشته است؟ برای پاسخگویی از نظریه امنیت باری بوزان و روش دلفی - تکنیک شانون استفاده و دیدگاه‌های ۲۵ نفر از صاحب نظران در خصوص موضوع مذکور گردآوری شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از این است که مهم‌ترین تأثیر مهاجرت اتباع افغانستان بر امنیت ملی ایران از دسته تأثیرهای «اقتصادی» بوده و پس از آن، تأثیرهای «اجتماعی»، «سیاسی»، «فرهنگی» و «زیست‌محیطی» به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند. همچنین از نظر صاحب نظران «افزایش بیکاری»، «اشاعه جرم و جنایت»، «افزایش فعالیت‌های تروریستی» و «گسترش حاشیه‌نشینی» چهار تأثیر مهم مهاجرت اتباع افغانستان بر امنیت ملی ایران می‌باشد.

واژگان کلیدی: مهاجرت، اتباع بیگانه، افغانستان، امنیت ملی، ایران.

* استادیار علوم سیاسی دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، جمهوری اسلامی ایران (نویسنده مسئول).

E-sadeghi@Modares.ac.ir

0009-0003-9208-8854

** دانش‌آموخته کارشناسی ارشد علوم سیاسی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، جمهوری اسلامی ایران.

Moein.taehri@modares.ac.ir

0009-0001-8534-5045

مقدمه

بیان مسئله: در طی چند دهه گذشته، از مهم‌ترین مسائلی که کشور ایران را درگیر ساخته، مهاجرت قانونی و غیرقانونی اتباع بیگانه به‌ویژه اتباع افغانستان به این کشور بوده و متعاقب این پدیده، کشور ایران با چهار موج عمده مهاجرت افغان‌ها مواجه بوده است. نخستین موج در اوایل دهه ۱۹۷۰ و هم‌زمان با تشدید بی‌ثباتی‌های داخلی و تنش‌های سیاسی در افغانستان آغاز شد. موج دوم در دهه ۱۹۸۰ شکل گرفت که ناشی از تشدید جنگ‌های داخلی و مداخله نظامی خارجی، به‌ویژه اشغال افغانستان توسط اتحاد جماهیر شوروی بود. سومین موج مهاجرت به دهه‌های ۱۹۹۰ و ۲۰۰۰ بازمی‌گردد که با قدرت‌گیری طالبان و افزایش تنش‌های داخلی در این کشور همراه شد. درنهایت، چهارمین موج مهاجرت پس از به قدرت رسیدن طالبان در سال ۲۰۲۱ آغاز شد که تاکنون ادامه دارد.

بر اساس داده‌های منتشرشده از سوی مرکز آمار ایران، در سال ۱۴۰۳، اتباع افغانستان بیش‌ترین جمعیت مهاجر ساکن در ایران را تشکیل می‌دهند. در فاصله زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۶، جمعیت مهاجران افغانستانی در ایران بین یک میلیون و ۲۰۰ هزار تا یک میلیون و ۵۰۰ هزار نفر متغیر بوده است. این تعداد در سال ۱۳۹۷ افزایش یافت و به بیش از یک میلیون و ۹۰۰ هزار نفر رسید و تا سال ۱۴۰۰ تغییرات عمده‌ای را تجربه نکرده است. بااین‌حال، تحولات سیاسی افغانستان و تسلط طالبان در سال ۱۴۰۰ موجب تشدید روند مهاجرت به ایران گردید و در سال ۱۴۰۲، تعداد مهاجران افغانستانی دارای اقامت قانونی در ایران به ۲ میلیون و ۷۰۶ هزار و ۱۰۶ نفر رسید. افزون‌براین، در شش ماه اول سال ۱۴۰۳، بیش از یک میلیون نفر دیگر به ایران مهاجرت کرده‌اند که به جمعیت مهاجران کشور افزوده شده است (یاراحمدی، ۱۴۰۳/۷/۲۵)؛ البته آمارهای ذکر شده تنها مهاجران قانونی افغان را شامل می‌شود، درحالی‌که طبق نظر کارشناسان، مجموع مهاجران قانونی و غیرقانونی افغانستانی در

ایران بین ۶ تا ۷ میلیون نفر است. بر این اساس کشور ایران با وجود تمهیداتی مانند اخذ ویزا برای کنترل ورود اتباع بیگانه، با افزایش بی‌رویه مهاجرت و اقامت افغان‌ها، چه قانونی و چه غیرقانونی، مواجه بوده است. این روند در خصوص امنیت ایران به یکی از چالش‌های پیچیده تبدیل شده که ضرورت بررسی علمی و راهبردی به آن را دو چندان کرده است. در حقیقت، مسئله این پژوهش، نه صرفاً بررسی و تحلیل افزایش کمی مهاجرت اتباع افغانستان بلکه بررسی ابعاد و پیامدهای کیفی و ساختاری ناشی از حضور گسترده مهاجران افغان بر مؤلفه‌های مختلف امنیت ایران است. در صورتی که بیش‌تر پژوهش‌ها و گفتمان‌های امنیتی پیشین، تمرکز خود را بر تأثیر مهاجرت بر امنیت نظامی و اقتصادی گذاشته‌اند، در حالی که در عصر حاضر، مسئله اصلی این است که تهدیدهای ناشی از مهاجرت، دیگر به صورت عمده محدود به تهدیدات سخت‌افزاری مانند تجاوز نظامی یا نفوذ سیاسی نمی‌شوند بلکه نادیده گرفتن ابعاد نرم‌افزاری و مسائل انسانی، اجتماعی - فرهنگی می‌تواند به بحران‌های پنهان و تدریجی منتهی گردد که در صورت عدم مدیریت به موقع، به تهدیداتی بالقوه و گسترده‌تر برای امنیت کشور تبدیل شوند. به همین دلیل شناسایی پیامدهای مهاجرت اتباع افغانستان بر ابعاد مختلف امنیت ایران به منظور درک بهتر چالش‌ها و مدیریت بهینه آن‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

اهمیت: مهاجرت اتباع افغانستان به ایران به موضوعی مهم در جامعه تبدیل شده و با توجه به تأثیرات آن بر امنیت ملی، نمی‌توان نسبت به آن بی‌تفاوت بود. این مسئله از حیث نظری موجب تقویت مطالعات پژوهشی و از حیث کاربردی با شناسایی تأثیرات آن از دیدگاه صاحب‌نظران، می‌تواند به سیاست‌گذاران در اتخاذ تصمیم‌های مناسب در چهارچوب سیاست‌های داخلی و خارجی برای رفع چالش‌هایی که فراروی امنیت ملی ایران قرار دارد، یاری رساند.

ضرورت: عدم توجه به پیامدهای مهاجرت اتباع افغانستان می‌تواند امنیت ایران را در

ابعاد مختلف با چالش مواجه سازد. برای تدوین سیاست‌های مؤثر، لازم است این تأثیرها به‌طور دقیق شناسایی شوند. تاکنون بررسی مهاجرت اتباع افغانستان عمدتاً بر پایه منابع کتابخانه‌ای و روش توصیفی - تحلیلی بوده‌اند؛ در حالی که شناخت واقعی این موضوع نیازمند بهره‌گیری مستقیم از دیدگاه‌های صاحب‌نظران پژوهشی و اجرایی است. این پژوهش با هدف شناسایی دقیق تأثیرات مهاجرت، می‌تواند به جلوگیری از ورود و اقامت قانونی و غیرقانونی اتباع افغانستان کمک کند.

پرسش پژوهش: در سال‌های اخیر، مهاجرت گسترده اتباع افغانستان به ایران به یکی از دغدغه‌های مهم پژوهشگران و سیاست‌گذاران تبدیل شده است. افزایش مهاجرت‌های قانونی و غیرقانونی، همراه با ضعف در برخی سازوکارهای نظارتی، این پدیده را به چالشی پیچیده برای امنیت ملی کشور بدل کرده است. با توجه به تحولات اخیر در افغانستان و موج جدید مهاجرت، بررسی دقیق پیامدهای امنیتی این روند ضرورت یافته است. از این رو، پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این پرسش است که چه تأثیری مهاجرت اتباع افغانستان بر امنیت ملی ایران داشته است؟

فرضیه پژوهش: مهاجرت اتباع افغانستان، امنیت ایران را در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی با چالش‌هایی روبه‌رو کرده است.

۱. پیشینه پژوهش

۱-۱. سابقه مطالعاتی موضوع در نشریه دانش سیاسی

بررسی موضوع پژوهش پیش‌رو، در نشریه دانش سیاسی یافت نشد.

۱-۲. سابقه پژوهشی در سایر منابع

بررسی منابع پیرامون موضوع پژوهش حاضر می‌تواند منجر به آشنایی دیدگاه‌های مختلف در خصوص این موضوع گردد و همچنین خلأها و نارسایی‌های پژوهش پیشین را نشان دهد. با دو کلید واژه «مهاجرت اتباع بیگانه» و «امنیت ایران» می‌توان به مقاله «مهاجران افغان و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران» اشاره کرد. نویسندگان بر

این باورند که حضور اتباع افغانستان در ایران، چالش‌های را فراروی اقتصاد ایران نظیر افزایش بیکاری، ایجاد مشاغل کاذب و... قرار داده است (سلیمانی و کوشکی، ۱۳۸۱، صص. ۵۸۲-۵۸۸). پژوهشی با عنوان «بررسی مؤلفه‌های سیاسی و اجتماعی تأثیرگذار بر امنیت مرزهای ایران: مطالعه موردی مرزهای شرقی ایران» ذکر کرده است که علاوه بر عواملی نظیر مسائل قومی و مذهبی، موضوع مهاجرت و تغییرات جمعیتی ناشی از آن نیز می‌تواند به عنوان یکی از عوامل اثرگذار بر امنیت مرزها مورد توجه قرار گیرد (برزگر و میرساردو، ۱۳۹۷، صص. ۲۲۲-۲۴۷).

کریمی و سرگل‌زایی در مقاله «بررسی تأثیر حاشیه‌نشینی اتباع بیگانه بر امنیت جنوب شرق شهر تهران» بر این باور است که حاشیه‌نشینی اتباع بیگانه در محیط مذکور به طور معناداری بر امنیت پایتخت اثرگذار بوده و در حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و... امنیت کشور را با چالش جدی مواجه ساخته است (کریمی و سرگل‌زایی، ۱۴۰۱، صص. ۹۳-۱۲۲).

همچنین نویسندگان مقاله «تبیین پیامدهای مهاجرت اتباع افغانستان بر جامعه ایران: مطالعه موردی شهر قزوین» معتقدند که اغلب نگرش عمومی شهر قزوین نسبت به این گروه از مهاجران منفی است. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که نوعی شکاف اجتماعی میان شهروندان ایرانی و مهاجران افغان در قزوین وجود دارد که می‌تواند روند تعاملات اجتماعی و همگرایی فرهنگی را با چالش‌هایی مواجه سازد (کشاورز قاسمی و نادرپور، ۱۳۹۷، صص. ۲۸۹-۳۰۵). مقاله «بررسی آثار و پیامدهای فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی حضور مهاجرین افغان در شهر زابل» بر این نکته تأکید دارد که حضور مهاجران افغان در این شهر منجر به افزایش جرم و جنایت، رشد بیکاری کارگران بومی و گسترش فرهنگ خشونت‌طلبی در شهر زابل شده است (بزی، ۱۳۸۵، صص. ۲۱-۳۶).

نویسندگان مقاله «چالش‌ها و فرصت‌های حضور اتباع افغانستان و تأثیر آن بر امنیت

ملی جمهوری اسلامی ایران بعد از طالبان» معتقدند حضور اتباع افغانستان در ایران چالش‌هایی در حوزه‌های مختلف نظیر گسترش قاچاق مواد مخدر، بزهکاری و افزایش آسیب‌های اجتماعی به دنبال داشته است که به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر امنیت ملی اثرگذار بوده‌اند (محمدی و دیگران، ۱۳۹۸، صص. ۱-۲۰).

مقاله «تأثیر مهاجرین افغانی بر سطح دستمزد و اشتغال در ایران» بر این باور است که حضور مهاجرین افغانی، امنیت اقتصادی ایران را با چالش‌های بسیاری روبه‌رو کرده و به افزایش بیکاری کارگران ایرانی و کاهش دستمزد آنان منجر شده است (کریمی موغاری، ۱۳۸۳، صص. ۵۷-۸۸).

همچنین مقاله «شناخت و تحلیل پیامدهای امنیتی ناشی از حضور اتباع بیگانه افغانی در استان یزد» معتقد است که حضور اتباع افغانستانی در استان یزد، تأثیرات منفی قابل توجهی بر امنیت این استان در جنبه‌های مختلف نظیر افزایش بیکاری، بروز ناهنجاری‌ها، گسترش حاشیه‌نشینی و دگرگونی ساختار جمعیتی شهرها گذاشته است (علی‌پور و و دیگران، ۱۳۹۶، صص. ۷۹-۱۰۸).

مقاله‌ای با عنوان «بررسی تأثیرات حضور اتباع بیگانه در امنیت کشور با تأکید بر اتباع افغانی» بر این نکته تأکید دارد که مهاجرت اتباع افغانستان به ایران پیامدهای منفی قابل توجهی برای امنیت ملی این کشور به همراه داشته است. این مسئله به‌ویژه در حوزه اقتصاد تأثیرگذار بوده و به افزایش نرخ بیکاری در میان کارگران ایرانی و ایجاد محرومیت اقتصادی نسبی منجر شده است (عزیزی، ۱۳۹۷، صص. ۱۷۱-۱۹۰).

مقاله با عنوان «تحلیل و بررسی تهدیدات و فرصت‌های سیاسی - امنیتی مهاجران افغانستانی برای جمهوری اسلامی ایران» ذکر کرده است که حضور مهاجران افغانستانی، فرصت‌ها و تهدیداتی برای کشور ایران به ارمغان آورده است. از جمله پیامدهای منفی افزایش قاچاق مواد مخدر و افزایش عملیات تروریستی است و فرصت‌های ایجاد شده شامل افزایش ظرفیت‌های دیپلماتیک و روابط سیاسی با

افغانستان است (موسوی و کشاورز شکری، ۱۴۰۳، صص. ۱۹۱-۲۲۷). نویسندگان مقاله‌ای با عنوان «تأثیر مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران» بر این باورند که مهاجرت گسترده اتباع افغانستانی، پیامدهای منفی متعددی را برای کشور نظیر تشدید بحران اشتغال و کاهش دسترسی شهروندان ایرانی به خدمات رفاهی داشته است که این امر منجر به نارضایتی اجتماعی شده است (عباسیان و جلالوند، ۱۳۹۷، صص. ۷۷-۱۰۲).

با تاسی از منابع مورد بررسی، می‌توان نتیجه گرفت که پژوهش‌های پیشین علی‌رغم دستاوردهای قابل توجه‌ای که داشته‌اند، اغلب در خصوص تأثیر مهاجرت اتباع افغانستان بر امنیت ایران، چند تأثیر را به صورت کلی نظیر افزایش جمعیت و افزایش جرم و جنایت ذکر کرده‌اند. همچنین اکثریت این پژوهش‌ها با روش توصیفی - تحلیلی به تأثیر مهاجرت اتباع افغانستان بر امنیت ایران پرداخته‌اند و به صورت متمرکز، دیدگاه صاحب‌نظران علوم سیاسی، علوم اجتماعی و فعالان در رشته اقتصادی و محیط زیست را در خصوص این موضوع بررسی نکرده‌اند؛ در حالی که تحلیل نظرات صاحب‌نظران در این حوزه می‌تواند ابعاد این پدیده را با دقت و وضوح بیش‌تری روشن سازد و سیاست‌گذاران را در تصمیم‌گیری‌های مؤثر یاری دهد. از این‌رو، پژوهش حاضر با بهره‌گیری از روش دلفی و تکنیک شانون در تلاش است تا تأثیر مهاجرت اتباع افغانستان بر امنیت ملی ایران را از منظر صاحب‌نظران این حوزه مورد بررسی قرار دهد.

۲. ملاحظات مفهومی و نظری

۲-۱. تعریف مفاهیم

۲-۱-۱. مهاجرت

مهاجرت به معنای جابه‌جایی افراد از یک منطقه یا کشور به منطقه یا کشور دیگر است که معمولاً با هدف بهبود شرایط زندگی، دسترسی به امکانات بهتر یا فرار از وضعیت‌های نامطلوب انجام می‌شود (عمید، ۱۳۸۹، ص. ۱۱۳۶). مهاجرت، فرایندی چندبُعدی است که

می‌تواند به صورت فردی، خانوادگی یا گروهی صورت گیرد و معمولاً شامل اقامت بلندمدت در کشور مقصد است. مهاجرت شامل سفرهای کوتاه‌مدت نمی‌شود؛ اما در برخی موارد، جابه‌جایی‌های فصلی نیروی کار نیز نوعی مهاجرت محسوب می‌شود (Boyle, 2009, p. 109). مهاجرت اغلب در نتیجه تلاش افراد برای ترک شرایط نامساعد و دستیابی به زندگی بهتر صورت می‌گیرد. مهم‌ترین دلیل مهاجرت، جنگ‌ها و درگیری‌های داخلی، مشکلات اقتصادی (بحران‌های مالی، بیکاری گسترده و رکود اقتصادی)، محدودیت‌های سیاسی و اجتماعی در برخی کشورها، تمایل به تحصیل در مراکز علمی معتبر و شرایط نامساعد جغرافیایی (خشکسالی، کمبود منابع طبیعی، بلایای طبیعی همچون زلزله و سیل) است (عصار و بیابانی، ۱۳۸۶، ص. ۱۵۵).

همچنین مهاجرت به دو دسته کلی داخلی و خارجی تقسیم می‌شود. مهاجرت داخلی به جابه‌جایی افراد در داخل مرزهای یک کشور اطلاق می‌شود که می‌تواند روزانه، فصلی و دائمی باشد. درمقابل، مهاجرت خارجی زمانی اتفاق می‌افتد که فرد از کشوری به کشور دیگر نقل مکان کند. این نوع مهاجرت ممکن است اختیاری باشد و افراد با هدف دستیابی به فرصت‌های شغلی بهتر، استفاده از امکانات رفاهی مطلوب‌تر کشور خود را ترک کنند (زنجان، ۱۳۸۰، ص. ۱۵). در برخی موارد دیگر، مهاجرت به صورت اجباری انجام می‌شود و افراد به دلیل وجود عواملی نظیر جنگ، درگیری‌های قومی و... ناگزیر به ترک سرزمینشان می‌شوند (اصلانی، ۱۳۸۸، ص. ۶۰). علاوه بر این از منظر حقوقی نیز، برخی از صاحب‌نظران مهاجرت را به دو دسته تقسیم می‌کنند. اولین دسته، مهاجرت قانونی است که در آن فرد مهاجر مجوزهای لازم برای ورود و اقامت در کشور مقصد را دریافت کرده است و این جابه‌جایی با رعایت قوانین و مقررات کشور مقصد انجام می‌شود. درمقابل، مهاجرت غیرقانونی مهاجرتی است که فرد بدون داشتن مجوز معتبر وارد کشور مقصد می‌شود یا پس از انقضای مجوز اقامت، همچنان در کشور مقصد باقی می‌ماند (Andreas & Straubhaar, 1998, p. 27).

۲-۱-۲. امنیت ملی

امنیت واژه‌ای برگرفته از ریشه عربی «امن» است که با مفاهیمی چون ایمان، ایمنی و استیمنان مرتبط است. این واژه به معنای محافظت از فرد یا جامعه در برابر تهدیدات و خطرات بوده و وضعیتی را توصیف می‌کند که در آن افراد در آرامش، بدون نگرانی از خطرات خارجی، به زندگی خود ادامه می‌دهند (Mandel, 1994, p. 44). امنیت ملی نیز به وضعیتی اطلاق می‌شود که در آن منافع و ارزش‌های بنیادین یک کشور در برابر تهدیدات داخلی و خارجی حفظ می‌گردد. این مفهوم بیانگر توانایی کشور در محافظت و ارتقای اصول و منافع خود در مواجهه با انواع خطرها و چالش‌هاست (مجتهدزاده، ۱۳۸۱، ص. ۷۸)؛ بنابراین، امنیت ملی به وضعیتی گفته می‌شود که در آن یک کشور توانایی دفاع از تمامیت سرزمینی، جمعیت، ساختار حکومتی، هویت ملی، زبان و فرهنگ خود را در برابر تهدیدات داخلی و خارجی دارد (Buzan, 1998, pp. 75-76).

۲-۲. چهارچوب نظری

با فروپاشی نظام دو قطبی و ظهور پدیده‌های نوین مانند مهاجرت، تغییرات زیست‌محیطی، رشد بی‌رویه جمعیت، خشونت‌های قومی و... نقدهایی بر رویکرد سنتی امنیت وارد گردید. مکتب کپنهاگ، به‌ویژه آثار باری بوزان، از رهیافت‌های اصلی در مطالعات امنیتی پساجنگ سرد است. درحقیقت تجدیدنظر در مطالعات مربوط به امنیت توسط باری بوزان^۱ آغاز گردید. وی در کتاب «هویت، مهاجرت و دستورالعمل نوین امنیت در اروپا» با نگرشی سازه‌انگارانه، امنیت را مفهومی گسترده، بین‌ذهنی و چندبُعدی (نظامی - سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی) معرفی می‌کند که دیگر محدود به ابعاد نظامی نیست. درواقع وجه تمایز نظریه بوزان با دیگر مطالعات امنیتی، وسعت دامنه و شمولیت موضوعاتی نظیر «مهاجرت» است که قبلاً در تعاریف امنیتی لحاظ نمی‌شد. وی معتقد است که مهاجرت می‌تواند امنیت را در ابعاد

---

1. Barry Buzan

سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی با چالش مواجه کند و ثبات و انسجام امنیت ملی را تهدید نماید (بوزان و دیگران، ۱۳۸۶، ص. ۱۹۱). بر اساس توضیحات ذکر شده، مشخص شد که چهارچوب نظری این پژوهش بر پایه نظریه امنیت باری بوزان است. از این رو ابتدا، ابعاد امنیت از منظر بوزان تعریف و سپس تأثیر مهاجرت بر ابعاد مختلف امنیت بررسی و تحلیل می‌گردد. انتخاب این نظریه در این پژوهش به این دلیل است که با موضوع پژوهش حاضر (بررسی تأثیر مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت کشور ایران) هماهنگ است و این نظریه در قالب یک ساختار فکری منسجم، می‌تواند مسیر علمی پژوهش را تعیین و پشتیبانی نماید. این نظریه از یک سو مشخص می‌کند که دو متغیر مستقل (مهاجرت اتباع بیگانه) و وابسته (امنیت ایران) چه ارتباطی با یکدیگر دارند و از سوی دیگر زمانی که نتایج پژوهش به دست آمد، به نویسندگان کمک می‌کند تا داده‌ها را در پرتو این نظریه تحلیل و تفسیر علمی نمایند.

بوزان امنیت را در ابعاد مختلف دسته‌بندی کرده و یکی از ابعاد امنیت را اقتصادی می‌داند. وی امنیت اقتصادی را به معنای حفظ پایداری منابع، دسترسی به بازارها، سرمایه و نیروی کار می‌داند که برای حفظ رفاه و قدرت اقتصادی کشور ضروری است. وی معتقد است مهاجرت می‌تواند این امنیت را تهدید کند؛ زیرا مهاجران اغلب از نظر اقتصادی در سطح پایینی قرار دارند و حضورشان هزینه‌های زیادی در حوزه‌هایی مانند آموزش، بهداشت، مسکن و زیرساخت‌های حمل‌ونقل و... برای کشور میزبان ایجاد می‌کند. این فشار مالی ممکن است دولت را به افزایش مالیات وادار کند که نارضایتی شهروندان را در پی دارد (Buzan, 1998, pp. 90-93). همچنین مهاجران به دلیل پذیرش دستمزدهای پایین، در بسیاری از مشاغل جایگزین نیروی کار بومی می‌شوند؛ گرچه گاهی کارهایی را انجام می‌دهند که افراد بومی به آن تمایلی ندارند؛ اما این وضعیت اغلب موجب رقابت بر سر فرصت‌های شغلی و کاهش شانس استخدام شهروندان کشور میزبان می‌گردد. در نتیجه، این امر می‌تواند امنیت اقتصادی کشور

میزبان را با چالش مواجه سازد (Buzan, 1991, pp. 53-59).

همچنین بوزان، یکی دیگر از ابعاد امنیت را، بُعد نظامی - سیاسی می‌داند. وی، امنیت نظامی - سیاسی را به ثبات نهادهای حکومتی، ساختارهای سیاسی و مشروعیت دولت مرتبط می‌داند. او معتقد است مهاجرت می‌تواند این بُعد از امنیت را از سه جنبه تهدید کند. نخست، استفاده مهاجران از خاک کشور میزبان برای عملیات نظامی علیه کشور مبدأ که ممکن است کشور میزبان را ناخواسته وارد درگیری‌های بین‌المللی کند. دوم، حضور پناهنجویان و مخالفان سیاسی که می‌تواند دولت میزبان را به سمت اقدامات سیاسی علیه کشور مبدأ سوق دهد، به‌ویژه در شرایطی که روابط سیاسی بین دو کشور متشنج است. سوم تفاوت‌های ایدئولوژیک میان مهاجران و شهروندان که ممکن است زمینه‌ساز افراط‌گرایی و اقدامات تروریستی شود و امنیت سیاسی کشور میزبان را تهدید کند (Buzan, 1998, pp. 76-83).

بوزان یکی دیگر از ابعاد امنیت را، بُعد اجتماعی می‌داند. وی امنیت اجتماعی را مرتبط با هویت گروهی، احساس تعلق و انسجام اجتماعی می‌داند. هر عاملی که این پیوستگی را مختل کند، تهدیدی برای امنیت اجتماعی محسوب می‌شود. از نظر او، مهاجرت به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه می‌تواند چالش‌های اجتماعی جدی ایجاد کند؛ زیرا بر پایه سرمایه‌گذاری اقتصادی و یا معیارهای علمی و نخبگانی صورت نمی‌گیرد بلکه اغلب به دلیل فرار از مشکلات اقتصادی انجام می‌گیرد. همچنین مهاجران اغلب فاقد مهارت و تحصیلات کافی هستند و ممکن است برای تأمین معاش وارد فعالیت‌های غیرقانونی و مجرمانه مانند سرقت، قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان و... شوند. همچنین، ازدواج زنان کشور میزبان با اتباع خارجی می‌تواند به بلا تکلیفی و رهاشدگی آنان منجر شود. این وضعیت، در نبود حمایت‌های دولتی، موجب افزایش جرم و جنایت و نارضایتی عمومی می‌گردد (Buzan, 1998, p. 94).

امنیت فرهنگی یکی دیگر از ابعاد امنیت از منظر بوزان است. وی بر این باور است

که امنیت فرهنگی به توانایی جامعه در حفظ و گسترش هنجارها، ارزش‌ها و هویت فرهنگی خود در برابر چالش‌ها و تحولات اشاره دارد. این نوع امنیت زمانی محقق می‌شود که جامعه بتواند بدون ترس از تهدیدات داخلی یا خارجی، به ترویج و نگهداری فرهنگ خود ادامه دهد (بوزان و دیگران، ۱۳۸۶، صص. ۱۹۸-۱۹۹). وی معتقد است مهاجرت اتباع بیگانه می‌تواند امنیت فرهنگی کشور میزبان را تهدید کند. بسیاری از مهاجران تمایل دارند به فرهنگ و ارزش‌های کشور مبدأ خود پایبند بمانند و در برابر فرهنگ کشور میزبان مقاومت نشان دهند. این نگرش ممکن است وفاداری آنان به کشور میزبان را زیر سؤال ببرد و موجب شکل‌گیری احساس بی‌اعتمادی در جامعه شود. همچنین ورود مهاجران با فرهنگ‌ها و قومیت‌های متنوع به جوامع همگن می‌تواند موجب شکل‌گیری اقلیت‌های قومی و فرهنگی شود. این روند ممکن است انسجام فرهنگی را تضعیف کرده و به بروز تنش‌های هویتی منجر گردد. بی‌توجهی مهاجران به ارزش‌های فرهنگی کشور میزبان نیز می‌تواند خشم و نارضایتی شهروندان را برانگیزد و در نهایت، امنیت فرهنگی جامعه میزبان را با تهدید مواجه سازد (Buzan, 1998, pp. 110-111).

در نهایت بوزان به بُعد زیست‌محیطی امنیت نیز پرداخته و این نوع امنیت را به معنای حفظ سلامت محیط‌زیست، مدیریت پایدار منابع طبیعی و جلوگیری از تخریب اکوسیستم‌ها تعریف می‌کند. او معتقد است که فضای طبیعی شهر دارای ظرفیت محدودی برای جمعیت و فعالیت‌هاست. افزایش جمعیت و گسترش فعالیت‌ها می‌تواند این تعادل را برهم زده و موجب بی‌نظمی و اختلال در ساختار فضایی شهر شود و در نهایت امنیت زیست‌محیطی را تهدید کند (بوزان و دیگران، ۱۳۸۶، ص. ۱۹۱). همچنین وی معتقد است الگوی توسعه شهری در کشورهای در حال توسعه با رشد بی‌رویه جمعیت و توزیع ناعادلانه آن در مناطق مختلف همراه است. مهاجرت می‌تواند این روند را تشدید کرده و موجب گسترش حاشیه‌نشینی شود. افزایش جمعیت در

فضاهای شهری با ترکیب اجتماعی ناهماهنگ، زمینه‌ساز فعالیت‌های مجرمانه و مصرف بیش‌تر منابع طبیعی است. مهاجران اغلب با استانداردهای مصرف کشور میزبان آشنا نیستند و یا همکاری لازم برای استفاده بهینه از این منابع را ندارند و همین امر فشار بیش‌تری بر منابع محدود کشور میزبان وارد می‌کند (Buzan, 1998, p. 95). بنابراین می‌توان اذعان کرد که از منظر بوزان مهاجرت به‌صورت قانونی و غیرقانونی، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، قادر است تهدیدات جدی در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی ایجاد نماید و چالش‌های بسیاری برای امنیت ملی به‌وجود آورد.

۳. روش پژوهش

برای نگارش این مقاله از روش دلفی بهره‌برداری شده است. زمانی که نیاز به هم‌اندیشی چندین صاحب‌نظر در مورد موضوعی خاص برای کشف ایده‌های خلاقانه و پیش‌بینی تصمیمات راهبردی بلندمدت وجود دارد؛ اما شرایط و امکانات لازم برای گردهم‌آوردن آنها مهیا نیست، روش دلفی به‌کار گرفته شود (صادقی و طاهری، ۱۴۰۴، ص. ۹۲۶). افرادی که در این روش مشارکت می‌کنند به‌عنوان اعضای پانل دلفی شناخته می‌شوند و اعتبار نتایج به شایستگی اعضای پانل وابسته است. برای انتخاب این افراد باید چهار معیار اصلی نظیر دانش در زمینه موضوع مورد بررسی، ظرفیت و تمایل به مشارکت، زمان کافی برای شرکت در مطالعه دلفی و مهارت‌های ارتباطی مؤثر لحاظ گردد. در روش دلفی، در مطالعات پیشین، حجم نمونه، بین ۵ تا ۲۵ نفر تعیین شده است؛ اما زمانی که میان اعضای پانل تجانس وجود داشته باشد، تعداد ۱۰ الی ۱۵ نفر برای انجام روش دلفی کافی خواهد بود (Hus, 2007, pp. 10-11)؛ البته در این پژوهش، برای حفظ اعتبار پژوهش و با در نظر گرفتن ریزش پاسخ‌دهندگان در طول فرایند این روش، ۳۵ نفر شناسایی شدند که پس از غربالگری و اعمال شاخص‌های مورد نظر برای اعضای پانل، ۳۰ نفر از صاحب‌نظران در رشته علوم سیاسی (تمام

رشته‌ها)، علوم اجتماعی (تمام گرایش‌ها)، علوم اقتصادی و رشته مهندسی منابع طبیعی (گرایش محیط زیست) بر پایه تخصصشان انتخاب شدند؛ اما نکته حائز اهمیت این است که از این ۳۰ نفر، ۲۸ نفر اعلام آمادگی کردند؛ اما تنها ۲۵ نفر به پرسش‌نامه‌ها در سه مرحله، پاسخ دادند؛ بنابراین اعضای پانل در این پژوهش، ۲۵ نفر می‌باشد (Linstone, 2002, p. 55).

۳-۱. رویه انجام پژوهش

مرحله (راند) اول این روش با مصاحبه باز با اعضای پانل آغاز گردید. پژوهشگران داده‌های موجود از مطالعات منابع پیشین را در اختیار اعضای قرار داده و نظراتشان را در خصوص موضوع مذکور (تأثیر مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت ملی ایران) جویا شدند. پس از گردآوری پاسخ‌ها، پرسش‌نامه بسته‌ای در قالب طیف لیکرت تهیه و در اختیار اعضای قرار گرفت تا به اولویت‌بندی جنبه‌های مختلف موضوع پردازند. اعضای، نظر خود را بدون مراجعه به سایر اعضای پانل ارائه دادند. سپس پژوهشگران نتایج مرحله اول را جمع‌آوری و بدون ذکر نام اعضای، برای هریک از آنها ارسال کردند تا اعضای از پاسخ‌های دیگر اعضای مطلع شوند. در مرحله دوم، با ارائه نتایج مرحله اول به اعضای، هریک بار دیگر نظر خود را ابراز کردند و این فرایند تا مرحله سوم ادامه پیدا کرد. در نهایت در مرحله سوم، اجماع بین اعضای ایجاد شد و سپس پژوهشگران به تجزیه و تحلیل یافته‌های به دست آمده پرداختند. پژوهشگران میزان اهمیت و اولویت تأثیر مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت ملی ایران را با استفاده از طیف لیکرت در یک مقیاس ۵ درجه‌ای (شامل تأثیر بسیار زیاد برابر با عدد ۵؛ تأثیر زیاد ۴، تأثیر متوسط ۳؛ تأثیر کم ۲، تأثیر بسیار کم ۱) سنجیدند. در هر مرحله، امتیازهای قبلی و پاسخ‌های پیشین اعضای پانل دلفی در اختیارشان قرار گرفت. همچنین برای تعیین سطح **اتفاق نظر**، آستانه ۷۰ درصد در نظر گرفته شد و از **ضریب هماهنگی کندال** (w) برای سنجش میزان توافق استفاده گردید. این ضریب بین ۰ (عدم توافق کامل) تا ۱ (توافق کامل) متغیر است و

نشان دهنده میزان هماهنگی در رتبه‌بندی مقوله‌ها توسط اعضای پانل است (رسولی، ۱۳۹۳، صص. ۶۶-۸۰)

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. مرحله اول

در این مرحله، پژوهشگران با ارائه داده‌های حاصل از منابع پیشین به اعضای پانل دلفی و انجام مصاحبه‌های تخصصی، نظرات آنان را درباره تأثیر مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت ملی ایران گردآوری کردند. پس از تحلیل محتوای مصاحبه‌ها، تأثیرات شناسایی شده با یافته‌های مطالعات پیشین مقایسه شد و در نهایت، ۲۴ تأثیر مشخص از دیدگاه صاحب‌نظران استخراج گردید.

جدول (۱): تأثیر مهاجرت اتباع افغانستان بر امنیت ملی ایران

تأثیرهای به‌دست‌آمده از مرور منابع و مصاحبه با صاحب‌نظران	
افزایش بیکاری و کاهش فرصت شغلی برای ایرانیان	تشدید فقر
افزایش مشاغل کاذب	کاهش دستمزد ایرانیان
ازدواج زنان ایرانی با اتباع افغانی	افزایش جمعیت
تولد فرزندان بی‌هویت (بدون شناسنامه)	رهاشدگی و بلا تکلیفی زنان ایرانی بعد از اخراج همسران افغانی از ایران
حاشیه‌نشینی	افزایش بی‌سوادی
کمی سواد بهداشتی (بی‌اعتنایی به مسائل بهداشتی - درمانی)	تغییر در ساختار و بافت شهری
تحمیل هزینه‌های بابت مسکن، آموزش، بهداشت و ...	افزایش شیوع بیماری‌های واگیردار
افزایش جرائم رایانه‌ای	افزایش جرم و جنایت
جاسوسی	پرداخت رشوه برای جعل مدارک برای دریافت اقامت دائمی یا موقت
ارتباط با وهابیون و تأثیرپذیری از آنان	افزایش فعالیت گروه‌های تروریستی

تأثیرهای به‌دست‌آمده از مرور منابع و مصاحبه با صاحب‌نظران	
اشاعه تفکر خشونت‌طلبی	تشدید وابستگی‌های قومی - افزایش قومیت‌گرایی
قاجاق اسلحه	ورود و اشاعه تفکرات افراطی - مذهبی وابسته به طالبان و سلفی‌گری

منبع: (یافته‌های پژوهش حاضر)

سپس پرسش‌نامه‌ای با پاسخ‌های پنج‌درجه‌ای طیف لیکرت برای این ۲۴ تأثیر طراحی شد و برای اعضاء ارسال گردید. نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که اعضاء، ۲۳ تأثیر مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت ملی ایران را تأثیر زیاد و تأثیر بسیار زیاد تشخیص دادند و میانگین همه این ۲۳ تأثیر بالای ۳/۵ درصد به‌دست آمد و تنها یک تأثیر، تولد فرزندان بی‌هویت (بدون شناسنامه) میانگین ۳/۲ درصد را به‌دست آورد و به‌دلیل عدم اجماع و اتفاق نظر اعضاء حذف و برای مرحله دوم لحاظ نگردید.

۴-۲. مرحله دوم

در این مرحله، میانگین هر تأثیر در مرحله قبل بدون ذکر نام برای اعضاء پانل فرستاده شد و از آنان خواسته شد که مجدد به اولویت‌بندی هر تأثیر بپردازند و یا اینکه نظر خویش را مورد بازبینی قرار دهند. در این مرحله صاحب‌نظران، تمام ۲۳ تأثیر مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت ملی ایران را تأثیر زیاد یا بسیار زیاد تشخیص دادند.

۴-۳. مرحله سوم

در این مرحله، اعضاء پانل مجدد نظر خود را در خصوص موضوع مذکور بیان کردند و در این مرحله، مجدد صاحب‌نظران ۲۳ تأثیر مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت ملی ایران را با گزینه تأثیر زیاد یا بسیار زیاد ارزیابی کردند و در نهایت اجماع و اتفاق نظر بین اعضاء پانل در خصوص موضوع مذکور ایجاد شد. انحراف معیار پاسخ‌های اعضاء پانل در دور اول ۰/۸۴ و مقدار ضریب کندال برای سنجش میزان اتفاق نظر صاحب‌نظران در دور اول

تأثیر مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت ملی ایران / الهه صادقی و محمد معین طاهری دانشیار ۴۰۳

۰/۶۷۹ به دست آمد. انحراف معیار پاسخ‌های اعضای پانل در دور دوم ۰/۶۳ و دور سوم ۰/۵۷ محاسبه شد. ضریب کندال نیز میزان اجماع صاحب‌نظران را در دوره‌های دوم و سوم به ترتیب ۰/۷۵۹ و ۰/۸۰۴ نشان می‌دهد. نتایج کلی حاصل از گردآوری داده‌های مربوط به نظرات پانل دلفی در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول (۲): نتایج سه مرحله دلفی

تأثیر مهاجرت اتباع ملی ایران	مرحله اول			مرحله دوم			مرحله سوم	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین دسته	میانگین	انحراف معیار	میانگین دسته	انحراف معیار	میانگین دسته
سودا	افزایش جمعیت	۰/۷۱	۴/۴	۰/۶۳	۰/۷۱	۴/۴	۰/۶۳	۴/۳
	ازدواج زنان ایرانی با اتباع افغانی	۰/۹۸	۴۱	۰/۷۲	۰/۹۸	۴۱	۰/۷۲	۴
	رهاشدگی و بلا تکلیفی زنان ایرانی بعد از اخراج همسران افغانی از ایران	۰/۹۸	۳۹	۰/۹۹	۰/۹۸	۳۹	۰/۹۹	۴۰
	تولد فرزندان بی‌هویت	۰/۹۹	-	-	۰/۹۹	-	-	۳۲
	افزایش بی‌سوادی	۰/۷۲	۴۳	۰/۷۱	۰/۷۲	۴۳	۰/۷۱	۴۱
	کمی سواد بهداشتی	۰/۹۸	۴۱	۰/۷۲	۰/۹۸	۴۳	۰/۷۲	۴۰
	شیوع بیماری واگیردار	۰/۹۹	۴۱	۰/۷۲	۰/۹۹	۴۱	۰/۷۲	۳۹
	جرایمی ماهواره‌ای و اینترنتی	۰/۹۹	۴۰	۰/۹۸	۰/۹۹	۴۰	۰/۹۸	۳۹
	افزایش جرم و جنایت	۰/۷۲	۴۲	۰/۸۲	۰/۷۲	۴۲	۰/۸۲	۴۱
	تشدید فقر	۰/۸۲	۴۵	۰/۵۱	۰/۸۲	۴۵	۰/۵۱	۴۲
اقتصادی	افزایش بیکاری و کاهش فرصت شغلی برای ایرانیان	۰/۷۲	۴۲	۰/۸۲	۰/۷۲	۴۲	۰/۸۲	۴۱
	کاهش دستمزد ایرانیان	۰/۷۲	۴۲	۰/۸۲	۰/۷۲	۴۲	۰/۸۲	۴۱
		۴۱/۴		۴۲/۴		۴۳/۲		

تأثیر مهاجرت اتباع افغانستان بر امنیت ملی ایران	مرحله اول			مرحله دوم		مرحله سوم	
	میانگین دسته	انحراف معیار	میانگین	میانگین دسته	انحراف معیار	میانگین دسته	انحراف معیار
		جمع انحراف معیار ۰/۸۴		جمع انحراف معیار ۰/۶۳		جمع انحراف معیار ۰/۵۷	

منبع: (یافته‌های پژوهش حاضر)

بر اساس نتایج سه مرحله‌ای روش دلفی، اجماع و اتفاق نظر میان اعضای پانل حاصل شده و نیازی به تکرار مراحل نیست. این نتیجه با کاهش انحراف معیار پاسخ‌ها از ۰٫۸۴ در دور اول به ۰٫۵۷ در دور سوم تأیید می‌شود. همچنین، ضریب هماهنگی کندال (W) که میزان توافق میان اعضاء را نشان می‌دهد، در دور اول ۰٫۶۷۹، در دور دوم ۰٫۷۵۹ و در دور سوم ۰٫۸۰۴ به دست آمده است.

درحقیقت، با توجه به حضور ۲۵ عضو در پانل دلفی، میزان هماهنگی حاصل شده کاملاً معنادار ارزیابی شد. ضریب کندال در سه مرحله به ترتیب ۰٫۶۷۹، ۰٫۷۵۹، ۰٫۸۰۴ و بود که نشان‌دهنده اتفاق نظر بالا میان اعضاء درباره تأثیر مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت ملی ایران است. از آنجاکه میزان اجماع در مراحل دوم و سوم رشد چشمگیری نداشت، فرایند دلفی پایان یافت. همچنین از منظر اعضای پانل، دسته تأثیر «اقتصادی» با ۴۳/۲ درصد بیش‌ترین نمره و میانگین را کسب کرده و جزء مهم‌ترین تأثیرات مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت ملی ایران و پس از آن به ترتیب تأثیر دسته «سیاسی» ۴۲/۸ درصد، «اجتماعی» با ۴۱/۶ درصد، دسته «فرهنگی» با ۴۱/۵ درصد و در نهایت دسته «زیست‌محیطی» با ۴۰/۳ درصد قرار دارند.

سپس برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از روش دلفی، از تکنیک شانون استفاده گردید. این روش از فرمول‌های ریاضی برای پردازش و تحلیل داده‌ها بهره می‌برد و

نسبت به تکنیک‌های سنتی مانند محاسبه فراوانی یا میانگین، دقت بیش‌تری دارد (Hus, 2007, pp. 10-11). برای بهره‌گیری از این فرمول، به‌وسیله رابطه (۱) داده‌های جدول فراوانی به‌هنجار^۱ شده است. در این فرمول، F_{ij} نمره هر شرکت‌کننده به تأثیر مورد نظر و P_{ij} نمره به‌هنجار شده است. سپس به‌وسیله رابطه (۲)، بار اطلاعاتی هر تأثیر (E_j) محاسبه و تعیین گردید. در این رابطه n تعداد تأثیرها و m تعداد شرکت‌کنندگان می‌باشد. پس از آن، از طریق رابطه (۳)، وزن هر تأثیر یا مقوله (W_j) به‌دست آمده است.

$$P_{ij} = \frac{F_{ij}}{\sum_{i=1}^m F_{ij}} \quad (i = 1, 2, \dots, m; j = 1, 2, \dots, n) \quad \text{رابطه (۱)}$$

$$E_j = -k \sum_{i=1}^m [P_{ij} \ln(P_{ij})] \quad j \in 1 \dots n \quad k = \frac{1}{\ln(m)}$$

$$W_j = \frac{E_j}{\sum_{j=1}^n E_j} \quad \text{رابطه (۲)}$$

جدول (۳): یافته‌های به‌دست آمده از پرسش‌نامه مرحله دوم روش دلفی و تکنیک شانون

دسته	تأثیر مهاجرت اتباع افغانستان بر امنیت ملی ایران	میانگین مرحله سوم	میانگین دسته	بار اطلاعاتی تأثیر	وزن هر تأثیر در تکنیک شانون	میانگین وزن دسته شانون	
اجتماعی	افزایش جمعیت	۴/۴	۴۱/۶	۱/۴۲۳	۰/۰۴۳۷۲	۰/۰۴۳۶۶	
	ازدواج زنان ایرانی با اتباع افغانی	۴۱		۱/۴۲۵	۰/۰۴۳۷۸		
	رهاشدگی و بلا تکلیفی زنان ایرانی بعد از اخراج همسران افغانی از ایران	۳۹		۱/۳۹۷	۰/۰۴۲۸۶		
	فرهنگی	افزایش بی‌سوادی	۴۳	۴۱/۵	۱/۴۲۴		۰/۰۴۳۷۳
		فقر سواد بهداشتی	۴۳		۱/۴۲۴		۰/۰۴۳۷۳
		شیوع بیماری واگیردار	۴۱		۱/۴۲۵		۰/۰۴۳۷۸
		جرایمی ماهواره‌ای و اینترنتی	۴		۱/۴۲۶		۰/۰۴۳۸۲
	افزایش جرم و جنایت	۴/۲		۱/۴۲۸	۰/۰۴۳۸۶		
افزایش جمعیت اهل تسنن	۳/۹		۱/۴۲۵	۰/۰۴۲۸۶	۰/۰۴۳۵۳		

تأثیر مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت ملی ایران / الهه صادقی و محمد معین طاهری دانش‌سپاس ۴۰۷

دسته	تأثیر مهاجرت اتباع افغانستان بر امنیت ملی ایران	میانگین مرحله سوم	میانگین دسته	بار اطلاعاتی	وزن هر تأثیر در تکنیک شانون	میانگین وزن دسته شانون
	تشدید وابستگی قومی - افزایش قومیت‌گرایی	۴/۴		۱/۴۲۳	۰/۰۴۳۷۲	
	تشدید فرهنگ خشونت‌طلبی	۴/۳		۱/۴۲۴	۰/۰۴۳۷۳	
	اشاعه تفکرات افراطی - مذهبی وابسته به طالبان و سلفی‌گری	۴		۱/۴۲۶	۰/۰۴۳۸۲	
اقتصادی	تشدید فقر درون شهری	۴/۶	۴۳/۲	۱/۴۲۷	۰/۰۴۳۸۳	۰/۰۴۳۷۹
	افزایش بیکاری و کاهش فرصت شغلی برای کارگران ایرانی	۴/۲		۱/۴۲۸	۰/۰۴۳۸۶	
	کاهش دستمزد ایرانیان (درآمد)	۴/۴		۱/۴۲۳	۰/۰۴۳۷۲	
	افزایش مشاغل کاذب	۴		۱/۴۲۶	۰/۰۴۳۸۲	
	تحمل هزینه‌های بابت مسکن، آموزش، بهداشت، تأسیسات حمل‌ونقل و...	۴/۴		۱/۴۲۳	۰/۰۴۳۷۲	
زیست محیطی	افزایش حاشیه‌نشینی	۴/۲	۴۰/۳	۱/۴۲۸	۰/۰۴۳۸۶	۰/۰۴۳۵۱
	تغییر در ساختار و بافت شهری	۴		۱/۴۲۶	۰/۰۴۳۸۲	
	کاهش منابع طبیعی	۳/۹		۱/۳۹۷	۰/۰۴۲۸۶	
سیاسی	پرداخت رشوه برای جعل مدارک برای گرفتن مجوز اقامت دائمی و موقت	۴/۱	۴۲/۸	۱/۴۲۵	۰/۰۴۳۷۸	۰/۰۴۳۶۵
	جاسوسی	۴/۵		۱/۴۲۳	۰/۰۴۳۴۲	
	افزایش فعالیت‌های تروریستی	۴/۲		۱/۴۲۸	۰/۰۴۳۸۶	
	قاچاق اسلحه	۴/۵		۱/۴۲۳	۰/۰۴۳۴۲	
	ارتباط با وهابیون و تأثیرپذیری از آنان	۴/۱		۱/۴۲۵	۰/۰۴۳۷۸	

منبع: (یافته‌های پژوهش حاضر)

در مرحله بعدی، پژوهشگران یافته‌های کسب شده از تکنیک شانون را با یافته‌های کسب شده از میانگین فراوانی را مورد بررسی و مقایسه قرار دادند و در این مقایسه مشخص گردید که اهمیت و رتبه‌بندی هر تأثیر از مهاجرت افغان‌ها بر امنیت ملی ایران در این دو الگوریتم متفاوت است و به این دلیل که اعتبار یافته‌های تکنیک شانون بالاتر است، به تبع آن، اساس نتیجه‌گیری این پژوهش، یافته‌های الگوریتم شانون است. جدول ۴ نشان می‌دهد که بر اساس یافته‌های کسب شده از الگوریتم شانون، دسته تأثیر «اقتصادی» با میانگین $0/04379$ ، از مهم‌ترین تأثیرهای مهاجرت افغان‌ها بر امنیت ملی است و پس از آن دسته «اجتماعی» با وزن $0/04366$ ، دسته «سیاسی» با $0/04365$ ، دسته «فرهنگی» با وزن $0/04353$ و در نهایت «زیست‌محیطی» با $0/04351$ قرار دارند. همچنین در الگوریتم شانون، علاوه بر اهمیت میانگین وزن دسته‌ها، وزن هر تأثیر به صورت مجزا نیز دارای اهمیت است که چهار تأثیر «حاشیه‌نشینی»، «افزایش بیکاری و کاهش فرصت شغلی کارگران ایران»، «افزایش جرائمی نظیر دزدی، قتل و...» و «افزایش فعالیتهای تروریستی» با وزن $0/04386$ در سطحی برابر بیش‌ترین تأثیر را بر امنیت ملی ایران داشته‌اند که در ادامه تأثیرات مهاجرت اتباع افغانستان بر ابعاد مختلف امنیت ایران تحلیل و بررسی می‌گردد.

مهاجرت اتباع افغانستان به ایران، پیامدهای سیاسی به همراه داشته که تهدیدی جدی برای امنیت ملی کشور محسوب می‌شود. از جمله این پیامدها می‌توان به افزایش جعل مدارک اقامت، پرداخت رشوه برای تسهیل حضور غیرقانونی و دشواری در نظارت بر جمعیت مهاجران اشاره کرد. این شرایط موجب ایجاد خلأهای امنیتی در کنترل مرزها و فضای داخلی کشور شده و زمینه را برای نفوذ عناصر معاند و گروه‌های تروریستی فراهم کرده است. گزارش‌های امنیتی نشان می‌دهند که برخی مهاجران در فعالیتهای جاسوسی و تبادل اطلاعات با گروه‌های تکفیری و وهابی مشارکت داشته‌اند که این امر با افزایش تهدیدات تروریستی نظیر حملات کرمان و شاه‌چراغ در سال ۱۴۰۲، ارتباط

مستقیم دارد.

مهاجرت اتباع افغانستان به ایران پیامدهای اقتصادی دارد که امنیت ملی را تحت تأثیر قرار داده است. یکی از مهم‌ترین آثار آن، افزایش بیکاری و کاهش فرصت‌های شغلی برای کارگران ایرانی است. مهاجران افغان به دلیل نداشتن مهارت‌های تخصصی و تحصیلات عالی، معمولاً در مشاغل سخت با دستمزد پایین فعالیت می‌کنند و کارفرمایان به دلیل تمایل کم‌تر به پرداخت حقوق اضافه‌کاری و بیمه، ترجیح می‌دهند به جای نیروی کار ایرانی، اتباع افغان را با حقوق کم‌تر و بدون پوشش بیمه‌ای استخدام کنند. در نهایت این رقابت منجر به کاهش تقاضا برای نیروی کار داخلی، عدم تعادل در بازار کار، افزایش نرخ بیکاری و کاهش دستمزدها در میان ایرانیان شده است. همچنین مهاجران اغلب در سطح اقتصادی پایین‌تری قرار دارند و هزینه‌های قابل توجهی در زمینه‌هایی مانند: مسکن، آموزش، بهداشت و حمل و نقل بر دولت ایران تحمیل می‌کنند. برای تأمین این هزینه‌ها، دولت مجبور به افزایش مالیات از شهروندان ایرانی می‌شود که این امر موجب نارضایتی عمومی می‌گردد. همچنین با ورود مهاجران فقیر و بیکار به قشر کم درآمد جامعه افزوده می‌شود و بر محروم‌سازی ساختار جامعه تأثیری مستقیم می‌گذارد.

مهاجرت گسترده اتباع افغانستان به ایران که عمدتاً ناشی از فقر و بیکاری است، پیامدهای اجتماعی مهمی به دنبال داشته و امنیت ملی را با چالش مواجه کرده است. یکی از اصلی‌ترین آثار آن، افزایش جمعیت در مناطق حاشیه‌ای شهرهای بزرگ مانند: تهران، مشهد و اصفهان است که ارائه خدمات اجتماعی نظیر آموزش، بهداشت و رفاه را با اختلال روبه‌رو می‌کند. در واقع تراکم بالای جمعیت در مناطق مهاجرنشین باعث کمبود امکانات و نارضایتی شهروندان می‌شود. از دیگر پیامدهای اجتماعی حضور مهاجران افغان، رشد قابل توجه «جرم و جنایت نظیر قتل، سرقت و...» در کشور ایران است. سکونت آنان در مناطق حاشیه‌ای با کمبود امکانات آموزشی، بهداشتی و رفاهی، موجب تشدید شرایط زندگی نامساعد، افت کیفیت آموزش، ترک تحصیل کودکان و

گسترش بی‌سوادی شده است. همچنین، اشتغال در مشاغل غیررسمی با دستمزد پایین و نبود فرصت‌های شغلی مناسب، مهاجران را در معرض آسیب‌های اجتماعی و گرایش به فعالیت‌های مجرمانه مانند سرقت و خرید و فروش مواد مخدر و... قرار داده است. همچنین مهاجرت اتباع افغانستان با تنوع قومیتی به ایران، پیامدهای فرهنگی مهمی از جمله گسترش قوم‌گرایی و حرکت به سوی چندفرهنگی شدن جامعه را به همراه دارد. این تغییرات می‌توانند انسجام فرهنگی را تضعیف کرده و زمینه‌ساز تنش‌ها و تضادهای هویتی در جامعه ایران شوند. علاوه‌براین، حضور برخی مهاجران افغان با پیشینه نظامی یا وابستگی به گروه‌های افراطی مانند طالبان، می‌تواند موجب گسترش خشونت‌طلبی، اقتدارگرایی قبیله‌ای و نزاع‌های قومی در ایران شود. همچنین، مهاجرت بلندمدت اقوام سنی مذهب افغان مانند پشتون و تاجیک به استان‌های شیعه‌نشین، باعث افزایش جمعیت اهل سنت شده و این شرایط می‌تواند به تغییر بافت مذهبی منجر گردد.

درنهایت، مهاجرت اتباع افغانستانی به ایران موجب افزایش حاشیه‌نشینی در شهرهای بزرگ مانند: تهران، مشهد، تبریز و اصفهان شده است. ظرفیت محدود این فضاها باعث شده که مسئولان شهری برای ارائه خدمات عمومی و رفاهی به شهروندان با چالش‌های قابل‌توجهی روبه‌رو شوند. از یک‌سو افزایش بی‌رویه مهاجران افغان در ایران موجب برهم‌خوردن تعادل جمعیتی و بحران در نظم شهری شده است و از سوی دیگر به دلیل محدودیت ظرفیت شهرها و مشکلات اقتصادی، مهاجران اغلب به مناطق حاشیه‌ای با هزینه‌های کم‌تر و مشاغل غیررسمی روی می‌آورند که این امر باعث گسترش حاشیه‌نشینی و تشدید مشکلات شهری می‌شود. همچنین افزایش جمعیت مهاجران افغان در فضاها شهری می‌تواند به مصرف بیش‌تر منابع طبیعی نیز منتهی شود گردد.

بنابراین با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از نظرهای صاحب‌نظران در این پژوهش، می‌توان نتیجه گرفت که مهاجرت اتباع افغانستانی به ایران تأثیرات فراوانی بر امنیت

کشور در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و زیست محیطی داشته است. این تأثیرات نه تنها نتوانسته به حفظ یا ارتقای امنیت ملی ایران کمک کنند بلکه پیامدهای منفی آن‌ها به مراتب بیش‌تر و قابل توجه‌تر از اثرهای مثبت آن بوده است.

پیشنادهای راهبردی

با توجه به تأثیرهای منفی مهاجرت اتباع افغانستان بر امنیت کشور ایران، راهبردهای در ابعاد مختلف ارائه شده است:

الف) پیشنهادهای راهبردی در بُعد سیاسی

- ۱- اجرای طرح‌های ثبت نام دقیق و شفاف مهاجران افغان (دارای مجوز) برای آگاهی دقیق از هویت، جمعیت و محل سکونت آنان؛
- ۲- در مرزها مراکز بررسی هویت مهاجران تشکیل شود و برای مهاجرانی که اوراق هویتی یا اجازه اقامت مدت دار دارند، پرونده الکترونیک تشکیل شود. به تعبیر دیگر ثبت نام قانونی دیجیتال صورت گیرد تا شناسایی مهاجران به سهولت انجام پذیرد؛
- ۳- ضرورت همکاری منطقه‌ای و بین‌المللی، همانند استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی مانند UNHCR برای تأمین بودجه و انتقال برخی مهاجران به کشور ثالث؛
- ۴- اعطای گذرنامه کوتاه مدت فصلی یا ۶ ماهه برای مهاجران و در پایان هر گذرنامه، الزام مهاجران به خروج از کشور.

ب) پیشنهادهای راهبردی در بُعد اقتصادی

- ۱- اعطای جریمه‌های سنگین برای مهاجران غیرقانونی یا مهاجرانی که زمان گذرنامه‌شان تمام شده است؛ زیرا مشخص نبودن هویت، زمینه‌ای برای ایجاد ناامنی است؛
- ۲- صدور کارت بانکی و ارائه سیم کارت به محض ورود مهاجران به ایران. این اقدامات باعث می‌شود که مبادلات مالی مهاجران توسط بانک و نه صرافی‌ها انجام

شود. همچنین در صورت انجام جرم، از طریق سیم‌کارت و خدمات بانک‌ها می‌توان به سهولت مهاجران مجرم را شناسایی کرد؛

۳- دریافت مالیات از مهاجران افغان در ازای خدمات بانکی تا بخشی از هزینه‌های ارائه خدمات عمومی به آنان تأمین گردد؛

۴- ساماندهی اشتغال اتباع خارجی با مجوز رسمی؛

۵- تشدید نظارت و اعمال جریمه‌های سنگین بر کارفرمایانی که از نیروی کار غیرمجاز (اتباع غیرقانونی) استفاده می‌کنند.

پ) پیشنهادهای راهبردی در بُعد اجتماعی

۱- لزوم هماهنگی بیش‌تر بین سازمان‌ها به‌ویژه نیروهای مسلح جهت تدوین برنامه مدون و دقیق درباره مهاجران افغانستان برای جلوگیری از ارتکاب جرائم؛

۲- ایجاد کلاس‌های آموزشی یا راه‌اندازی اپلیکشین با خدمات چندمنظوره برای اتباع افغانستان نظیر آموزش زبان فارسی و آموزش قوانین و مقررات ایران به‌صورت تصویری و صوتی؛

۳- تقویت گروه‌های پژوهشی میان رشته‌ای (جامعه‌شناسی، حقوق، روان‌شناسی، علوم سیاسی، اقتصاد و...) و ضرورت انجام پژوهش‌های علمی برای تحلیل وضعیت مهاجران افغان در ایران؛ شناسایی آسیب‌ها در ابعاد مختلف و ارائه راهکارهای بومی سازی شده به دولت و شهرداری‌ها؛

۴- ضرورت ایجاد مکان‌های مناسب برای آموزش‌های لازم به‌منظور جلوگیری از بیماری‌های مسری و در نتیجه کاهش هزینه‌های خدمات درمانی - بهداشتی به مهاجران؛

۵- ضرورت دسترسی مهاجران به سیستم‌های بهداشتی و افزایش دسترسی به خدمات درمانی برای مهاجران برای جلوگیری از بیماری‌های مسری.

ت) پیشنهادهای راهبردی در بُعد فرهنگی

- ۱- آموزش و تربیت افغان‌های مقیم ایران (به‌خصوص جوانان تحصیل‌کرده) به عنوان سفیران فرهنگی یا اجتماعی که در مدارس، محله‌ها یا مراکز خدماتی فعالیت کنند. همچنین به هموطنانشان در انطباق با فرهنگ ایران کمک کرده و واسطه‌ای بین نهادهای ایرانی و مهاجرین باشند؛
- ۲- حمایت از برنامه‌های فرهنگی برای اتباع افغانستان جهت آشنایی مهاجران افغانستان با فرهنگ ایران و همزیستی مسالمت‌آمیز با ایرانیان؛
- ۳- استفاده از روحانیون معتدل افغان برای مهار نفوذ جریان‌های تندرو در بین مهاجران.

ث) پیشنهادهای راهبردی در بُعد زیست‌محیطی

- ۱- ضرورت امکان پراکنش سرزمینی مهاجران در استان‌های مختلف کشور ایران تا نگرانی‌ها نسبت به تغییرات بافت جمعیتی و کالبدی شهرها رفع شود. براین اساس راهبرد، باید سیاست مشخصی برای تقسیم جغرافیایی مهاجران افغان تعریف گردد؛ برای نمونه در کشور ترکیه قانونی اخذ شده است که در محله‌های این کشور نباید جمعیت مهاجران، بیش‌تر از ۱۰ درصد باشد و اگر منطقه‌ای به حد نصاب برسد حتی با خرید ملک به مهاجران حق اقامت نمی‌دهند؛
- ۲- برگزاری کلاس‌های حضوری یا برخط؛ تولید ویدئو و پوستر با زبان فارسی برای اتباع افغانستانی در خصوص صرفه‌جویی در مصرف منابع طبیعی.

نتیجه‌گیری

مهاجرت اتباع افغانستان به ایران، که عمدتاً به‌دلیل بحران‌های سیاسی، جنگ، خشکسالی و مشکلات اقتصادی در افغانستان صورت گرفته، اغلب جنبه‌ای اجباری و اضطراری داشته و دارد. این مهاجرت‌ها نه تنها تأثیر مثبتی بر امنیت ایران نداشته‌اند بلکه در ابعاد مختلف، امنیت ملی کشور را با چالش‌هایی مواجه کرده‌اند. براین‌اساس این

پژوهش به دنبال پاسخ به این پرسش است که چه تأثیری مهاجرت اتباع افغان بر امنیت ملی ایران گذاشته است؟ برای پاسخ به این پرسش، از روش دلفی و تکنیک شانون استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۲۵ نفر از صاحب نظران در خصوص موضوع مذکور می باشد. نتایج نشان داد که مهاجرت اتباع افغانستان به ایران تأثیرات منفی قابل توجهی بر امنیت کشور داشته است. مهم ترین این تأثیرات در حوزه «اقتصادی» بوده و پس از آن، تأثیرات «اجتماعی»، «سیاسی»، «فرهنگی» و «زیست محیطی» قرار دارند. در بعد اقتصادی، اشتغال مهاجران افغان در مشاغل غیررسمی با دستمزد پایین موجب کاهش فرصت های شغلی برای ایرانیان و افزایش نرخ بیکاری شده و امنیت اقتصادی کشور را با چالش مواجه کرده است. در زمینه های اجتماعی و فرهنگی، مهاجرت افغان ها موجب ایجاد بافت های اجتماعی غیرهمگون در حاشیه شهرها شده که این امر زمینه بروز بزهکاری و ناهنجاری های اجتماعی را فراهم کرده است. علاوه بر آن، ضعف سیستم آموزشی و افزایش بی سوادی، باعث شکل گیری یک چرخه معیوب از فقر، جرم و ناهنجاری شده است.

همچنین، تفاوت و تضادهای فرهنگی و اجتماعی میان مهاجران و شهروندان ایرانی باعث بروز تنش های اجتماعی شده و احساس بیگانگی و حساسیت های فرهنگی را در جامعه ایرانی افزایش داده است. در حوزه سیاسی، حضور مهاجران افغان در ایران موجب گسترش مشکلاتی همچون قاچاق اسلحه، افزایش فعالیت های تروریستی و دیگر جرایم سیاسی شده است. در حوزه زیست محیطی، افزایش جمعیت شهری به واسطه مهاجرت بی رویه اتباع افغانی، تعادل فضایی شهرها را مختل کرده و به رشد بی رویه حاشیه نشینی دامن زده است. این شرایط، با افزایش فشار بر زیرساخت های شهری، موجب کاهش کیفیت زندگی شهروندان ایرانی شده و امنیت زیست محیطی ایران را با چالش مواجه ساخته است. براین اساس مهاجرت اتباع افغانستان به ایران منجر به ایجاد فشار و چالش در ابعاد مختلف شده است. به همین منظور، ضروری است

که سیاست‌های کارآمد و راهبردهای مدیریتی برای کنترل مهاجرت و کاهش تأثیرات منفی آن تدوین گردد تا از تهدیدات احتمالی در آینده جلوگیری شود و امنیت ملی کشور حفظ گردد.

کتابنامه

- اصلانی، سیدمجتبی (۱۳۸۸). *مهاجرت‌های داخلی و امنیت ملی*. تهران: دانشگاه دفاع ملی.
- برزگر، معصومه و میرسارد، طاهره (۱۳۹۷). بررسی مؤلفه سیاسی و اجتماعی تأثیرگذار بر امنیت مرزهای ایران. *فصلنامه جغرافیا*، ۸(۳)، ۲۲۲-۲۴۷.
- بزی، خدارحم (۱۳۸۵). آثار و پیامدهای فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی حضور مهاجرین افغان در شهر زابل. *چشم‌انداز جغرافیایی*، ۱(۳)، ۲۳-۳۶.
- بوزان، باری و دیگران (۱۳۸۶). *چهارچوبی تازه برای تحلیل امنیت*. ترجمه علیرضا طیب. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- رسولی، رضا (۱۳۹۳). طراحی مدل تقویت ماندگاری سازمانی کارکنان دانش پایه با استفاده از فن دلفی. *مشاوره سازمانی و شغلی*، ۶(۲۱)، ۶۶-۶۷.
- زنجانی، حبیب‌الله (۱۳۸۰). *مهاجرت*. تهران: سمت.
- سلیمانی، فریبا و کوشکی، محمدصادق (۱۳۸۱). مهاجران افغان و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران. *مطالعات راهبردی*، ۵(۱۶)، ۵۸۲-۵۸۷.
- صادقی، الهه و طاهری، معین (۱۴۰۴). تأثیر مهاجرت اتباع افغانستان بر امنیت اجتماعی - فرهنگی و زیست محیطی ایران. *راهبرد اجتماعی فرهنگی*، ۱۴(۳).
- عباسیان، حسین و جلالوند، مهدی (۱۳۹۷). تأثیر مهاجرت اتباع بیگانه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی. *پدافند غیرعامل امنیت*، ۷(۲۴)، ۷۷-۱۰۲.
- عزیزی، حسین (۱۳۹۷). بررسی تأثیرات حضور اتباع بیگانه در امنیت کشور با تأکید بر اتباع افغانی. *جغرافیا و روابط انسانی*، ۱(۳)، ۱۷۱-۱۹۰.
- عصار، محمدتقی و بیابانی، غلامحسین (۱۳۸۶). قاچاق بین‌المللی انسان و پیامدهای آن. نشر کارآگاه، ۲(۲۷).

- علی‌پور، عباس و دیگران (۱۳۹۶). شناخت و تحلیل پیامدهای امنیتی ناشی از حضور اتباع بیگانه افغانی در استان یزد. *جغرافیای انتظامی*، ۵(۱۸)، ۷۹-۱۰۸.
- عمید، حسن (۱۳۸۹). فرهنگ عمید. تهران: امیر کبیر.
- کریمی موعاری، زهرا (۱۳۸۳). تأثیر مهاجرین افغانی بر سطح دستمزد و اشتغال در ایران. *پژوهش‌های اقتصادی ایران*، ۶(۱۸)، ۵۷-۸۸.
- کریمی، سیدهابیل و سرگل زایی، یاسر (۱۴۰۱). بررسی تأثیر حاشیه نشینی اتباع بیگانه بر امنیت جنوب شرق شهر تهران. *پژوهش‌های حفاظتی امنیتی*، ۱۱(۴۳)، ۹۳-۱۲۲.
- کشاوری قاسمی، حسین و نادرپور، بابک (۱۳۹۷). تبیین پیامدهای مهاجرت اتباع کر افغانستان بر جامعه ایران. *فصلنامه جغرافیا*، ۸(۳)، ۲۸۹-۳۰۵.
- مجتهدزاده، پیروز (۱۳۸۱). *جغرافیای سیاسی و سیاست جغرافیایی*. تهران: سمت.
- محمدی، یدالله و دیگران (۱۳۹۸). چالش‌ها و فرصت‌های حضور اتباع افغانستان و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران بعد از طالبان. *مطالعات سیاسی*، ۱۲(۴۲)، ۱-۲۰.
- موسوی، سیدصالح و کشاوری شکری، عباس (۱۴۰۳). تحلیل و بررسی تهدیدات و فرصت‌های سیاسی - امنیتی مهاجران افغانستانی برای جمهوری اسلامی ایران. *راهبرد سیاسی*، ۸(۳)، ۱۹۱-۲۲۷.
- یاراحمدی، نادر (۱۴۰۳/۷/۲۵). *مهاجرت افغان‌ها به ایران*. تابنک.

References

- Abbasian, Hossein & Jalalvand, Mehdi (2018). The impact of foreign nationals' immigration on the national security of the Islamic Republic. *Passive Security Defense*, 7(24), 77-102. (In Persian)
- Alipour, Abbas & et al. (2017). Identifying and analyzing the security consequences of the presence of Afghan foreign nationals in Yazd province. *Police Geography*, 5(18), 79-108 (In Persian)
- Amid, Hassan (2010). *Amid Culture*. Tehran: Amir Kabir. (In Persian)
- Andreas, J. & Straubhaar, T. (1998). *A Sarvey of the Economics of Illegal Migration*. South European Society and Political.
- Assar, Mohammad Taghi & Biyabani, Gholam Hossein (2007). International human trafficking and its consequences. *Detective Publishing*, 2(27). (In Persian)
- Azizi, Hossein (2018). Investigating the effects of the presence of foreign nationals

- on the security of the country with emphasis on Afghan nationals. *Geography and Human Relations*, 1(3), 171-190. (In Persian)
- Barzegar, Masoumeh & Mirsard, Tahereh (2018). A Study of Political and Social Components Affecting the Security of Iranian Borders. *Quarterly Journal of Geography*, 8(3), 222-247. (In Persian)
- Bazi, Khodar Rahm (2006). The Cultural, Economic and Social Effects and Consequences of the Presence of Afghan Refugees in the City of Zabul. *Geographical Perspective*. 1(3), 23-36. (In Persian)
- Boyle, P. (2009). *Migration*. International Encyclopedia of Human Geography.
- Bozan, Bari & et al. (2007). A New Framework for Security Analysis, translated by Alireza Tayyeb. Tehran: Strategic Studies Research Institute. (In Persian)
- Buzan, B. (1998). *Security : A Framework for Analysis*. Boulder: Lynne Rienner.
- Buzan, B. (1991). *peopel, states and fear: An Agendafor International security Studies in the post-cold war Era*. London: Harvester wheatsheat publication.
- Hus, C.-C. (2007). Delphi Technique: Making Sence of consensus. *Practical Assessment , Research & Evaluation Journal*, 10-11.
- Karimi Moghari, Zahra (2004). The Impact of Afghan Refugees on Wage and Employment Levels in Iran. *Iranian Economic Research*, 6(18), 57-88. (In Persian)
- Karimi, Seyed Habil & Sargolzaei, Yaser (2022). Investigating the Impact of Foreign Nationals' Marginalization on the Security of the Southeast of Tehran. *Security Protection Research*, 11(43), 93-122. (In Persian)
- Keshavarz Ghasemi, Hossein & Naderpour, Babak (2018). Explanation of the consequences of the migration of Afghan nationals on Iranian society. *Quarterly Journal of Geography*, 8(3), 289-305. (In Persian)
- Linstone, H. (2002). *Thr Delphy method, Techniques and Applications*. Melbourne: Addison Wesley Publishing Company.
- Mandel, R. (1994). *The changing Face of National Secuity Greenwood Press*. London-UK.
- Mohammadi, Yadollah & et al. (2019). Challenges and opportunities of the presence of Afghan nationals and its impact on the national security of the Islamic Republic of Iran after the Taliban. *Political Studies*, 12(42), 1-20. (In Persian)
- Mojtahedzadeh, Pirouz (2002). *Political geography and geographical politics*. Tehran: Samat. (In Persian)
- Mousavi, Seyed Saleh & Keshavarz Shokri, Abbas (2024). Analysis and Review of Political-Security Threats and Opportunities of Afghan Migrants for the Islamic Republic of Iran. *Political Strategy*, 8(3), 191-227. (In Persian)
- Rasouli, Reza (2014). Designing a Model to Strengthen the Organizational Retention of Basic Knowledge Employees Using the Delphi Technique. *Organizational and Career Consulting*, 6(21), 66-67. (In Persian)

- Sadeghi, Elaheh & Taheri, Moein (2025). The impact of Afghan nationals' immigration on Iran's socio-cultural and environmental security. *Socio-Cultural Strategy*, 14(3), 926 (In Persian)
- Salani, Seyed Mojtaba (2009). *Internal Migration and National Security*. Tehran: National Defense University. (In Persian)
- Soleimani, Fariba & Koushki, Mohammad Sadegh (2002). Afghan Migrants and National Security of the Islamic Republic of Iran. *Strategic Studies*, 5(16), 582-587 (In Persian)
- Yarahmadi, Nader (2024/10/16). *Afghan Immigration to Iran*. Tabanek (In Persian)
- Zanjani, Habibullah (2001). *Immigration*. Tehran: Samt. (In Persian)